

Udkantsdanmark

Udkantsområder drænes for uddannet arbejdskraft

Meget få af de unge fra udkantsdanmark, der får en lang videregående uddannelse, bliver boende på deres hjemegn. I stedet flytter de veluddannede unge til hovedstadsområdet og Nordsjælland. Blandt personer opvokset på Langeland, som får en lang videregående uddannelse, er der blot fire pct., der bor på Langeland som voksne. Udviklingsmønsteret betyder, at udkantsdanmark "eksporterer" højtuddannet arbejdskraft til vækst- og videnscentre, hvilket dræner områderne for uddannet arbejdskraft.

af chefanalytiker **Jonas Schytz Juul**
og stud.polit **Gyrithe Rosenlund**

13. februar 2011

Analysens hovedkonklusioner

- Blot fire pct. af de unge fra Langeland, som får en lang videregående uddannelse, bor på Langeland som voksne. Blandt unge fra København, som får en lang videregående uddannelse, bliver næsten halvdelen boende som voksne.
- De unge fra udkantsdanmark, som får en lang videregående uddannelse, flytter i vid udstrækning til hovedstadsområdet eller Nordsjælland. Omvendt bliver de unge fra hovedstadsområdet og Nordsjælland, som får en lang videregående uddannelse, i højere grad boende i deres barndomskommune, og hvis de flytter, så flytter de til andre kommuner i hovedstadsområdet eller Nordsjælland.
- Udviklingsmønsteret betyder, at udkantsområderne drænes for uddannet arbejdskraft. Der er således flere af en årgang opvokset i udkantsdanmark, som får en lang videregående uddannelse, end der er voksne med en lang videregående uddannelse, som bor i udkantsdanmark.

Kontakt

Chefanalytiker
Jonas Schytz Juul
Tlf. 33 55 77 22
Mobil 30 29 11 07
jsj@ae.dk

Kommunikationschef
Janus Breck
Tlf. 33 55 77 25
Mobil 40 61 34 38
jb@ae.dk

Yderkantsdanmark drænes for uddannet arbejdskraft

Der bor meget få personer med en lang videregående uddannelse i udkantsområderne. En væsentlig årsag til dette er, at de unge, som vokser op i udkantsdanmark og får en uddannelse, flytter fra udkantsdanmark og til storbyerne og vækstområderne i Danmark. Konsekvensen er, at udkantsdanmark drænes for uddannet arbejdskraft.

En måde at analysere dette på, er ved at følge den samme generation over en årrække. I denne analyse undersøges det, hvor personer, der er vokset op i udkantsdanmark, bor i deres voksne liv. Konkret er der set på personer, som i dag er i aldersgruppen 36-40 år. Deres uddannelsesniveau og nuværende bopæl er så sammenholdt med deres bopæl som 15-årige. Metoden er beskrevet nærmere i boks 1.

Boks 1. Metode – sådan har vi gjort

For at undersøge eksporten af uddannet arbejdskraft mellem kommunerne i Danmark er fem årganges flyttemønstre analyseret. Konkret er der set på de årgange, der var 15 år i årene 1982-1987, og som er i aldersgruppen 36-40 år i år. Bopælen som 15-årig er brugt som indikation på, hvilken kommune den enkelte er vokset op i. Og bopælen som 36-40-årig er brugt som indikation af, hvor den enkelte bor som voksen. Der vil selvfølgelig også være en del, der flytter både før det fyldte 15 år og efter det fyldte 40 år. Ikke desto mindre er disse år valgt ud fra en betragtning om, at de fleste fortsat vil bo hjemme hos forældrene som 15-årig, og de fleste vil have færdiggjort en uddannelse som 36-årig. Derudover ligger der en begrænsning i det data, der er tilgængeligt, og det er ikke muligt at få bopæl fra før 1980 i det tilgængelige data.

Få personer med lang videregående uddannelser bor i udkantsdanmark

I tabel 1 er der vist, hvor stor en andel af generationen af 36-40-årige, der har en lang videregående uddannelse. I tabellen er der vist de 15 kommuner, hvor den mindste andel af indbyggerne i den generation har en lang videregående uddannelse. Dette er sammenholdt med, hvor stor en andel af dem der er vokset op i kommunen, som får en lang videregående uddannelse. Tabellen sammenligner altså, hvor stor en andel af en årgang der har en lang videregående uddannelse i en bestemt kommune, med, hvor mange med en lang videregående uddannelse kommunen "producerer" (dvs. hvor mange af de 15-årige fra kommunen, som har en lang videregående uddannelse som voksen).

Af tabellen fremgår det, at Langeland Kommune er den kommune med færrest 36-40-årige med en lang videregående uddannelse. Blot 2,5 pct. af indbyggerne i den generation har således en lang videregående uddannelse. Men samtidig viser tabellen, at 7,2 pct. af dem, der boede i kommunen som 15-årige, har opnået en lang videregående uddannelse som 36-40-årige. I forhold til, hvor mange LVU'ere Langeland "producerer", er der altså blot 1/3 så mange voksne med en LVU bosat i kommunen.

Et tilsvarende billede gør sig gældende for en lang række af yderkantskommunerne. De næste kommuner med færrest LVU'ere i generationen er således Thisted, Norddjurs, Frederikshavn og Lolland, der alle har væsentlig færre LVU'ere boende som voksne, end de har "produceret". Eksempelvis er det blot 3,8 pct. af de 36-40-årige på Lolland, der har en LVU, mens 8,6 pct. af de 15-årige fra Lolland har opnået en LVU som 36-40-årige.

Tabel 1. Andel i generationen med LVU, bund 15 kommuner

	Andel, der bor i denne kommune som voksen med LVU	Andel fra denne kommune som får en LVU	Forskel	Relativ forskel
	Pct.	Pct.	Pct. point	Pct.
Langeland	2,5	7,2	-4,8	-66,0
Thisted	3,6	9,0	-5,4	-60,0
Norddjurs	3,7	8,9	-5,2	-58,7
Frederikshavn	3,8	8,3	-4,6	-54,8
Lolland	3,8	8,6	-4,7	-55,3
Hedensted	3,9	7,3	-3,4	-46,1
Vejen	4,1	7,6	-3,5	-46,4
Morsø	4,1	10,2	-6,1	-59,7
Vesthimmerlands	4,2	9,2	-5,0	-54,0
Billund	4,4	7,4	-3,0	-40,8
Ikast-Brande	4,5	7,7	-3,1	-40,7
Nordfyns	4,6	8,1	-3,5	-43,2
Faaborg-Midtfyn	4,6	9,6	-5,0	-51,7
Lemvig	4,7	9,5	-4,9	-51,1
Odsherred	4,7	8,0	-3,3	-41,4

Anm: Tabellen vedrører de 36-40-årige i 2007 sammenholdt med deres bopælskommune som 15-årig, jf. boks 1.
 Kilde: AE på baggrund af IDA.

Ser man på de 15 kommuner med flest LVU'ere blandt generationen af 36-40-årige, gør det omvendte billede sig gældende. Disse kommuner har således flere LVU'ere boende som voksne, end de "producerer". Det fremgår af tabel 2, hvor de 15 kommuner med flest i aldersgruppen 36-40 år, som har en LVU, er vist.

Rudersdal Kommune er den kommune med flest LVU'ere blandt de 36-40-årige. Næsten 35 pct. af denne generation har således en LVU. Ser man på, hvor mange af dem som boede i Rudersdal som 15-årige, der har opnået en LVU som 36-40-årige, er det 27,6 pct. Der er altså flere i generationen med en LVU, der bor i Rudersdal som voksne, end kommunen har "produceret".

Et tilsvarende billede gør sig gældende blandt de næste kommuner med flest LVU'ere. Efter Rudersdal kommer således en række andre nordsjællandske kommuner som Gentofte, Lyngby-Taarbæk, Hørsholm, Furesø og Allerød, som alle har en større andel LVU'ere blandt de 36-40-årige indbyggere, end de har "produceret".

Tabel 2. Top 15, andel med LVU der bor i kommunen som voksen

	Andel, der bor i denne kommune som voksen med LVU	Andel fra denne kommune som får en LVU	Forskel	Relativ forskel
	Pct.	Pct.	Pct. point	Pct.
Rudersdal	34,7	27,6	7,1	25,9
Gentofte	33,9	26,1	7,8	30,0
Lyngby-Taarbæk	32,6	21,8	10,9	49,9
Frederiksberg	30,9	14,8	16,1	109,1
Hørsholm	27,7	26,7	0,9	3,5
Furesø	27,2	23,4	3,8	16,3
Allerød	25,0	20,2	4,8	23,8
København	23,8	9,5	14,2	149,3
Fredensborg	20,1	17,2	2,9	17,1
Gladsaxe	19,9	11,4	8,5	74,7
Dragør	18,4	16,5	1,9	11,6
Århus	18,1	12,6	5,5	43,7
Roskilde	16,0	13,9	2,1	15,1
Hillerød	16,0	15,4	0,5	3,5
Ballerup	14,1	10,0	4,1	41,1

Anm: Tabellen vedrører de 36-40-årige i 2007 sammenholdt med deres bopælskommune som 15-årig, jf. boks 1.
 Kilde: AE på baggrund af IDA.

Af tabel 2 ses det også, at der bor markant flere 36-40-årige i København og Frederiksberg med en LVU, end der er 15-årige fra disse kommuner, som har en LVU som voksen. Mens godt 30 pct. af generationen på Frederiksberg har en LVU, så er der knap 15 pct. af de 15-årige fra Frederiksberg, som har en LVU som 36-40-årig.

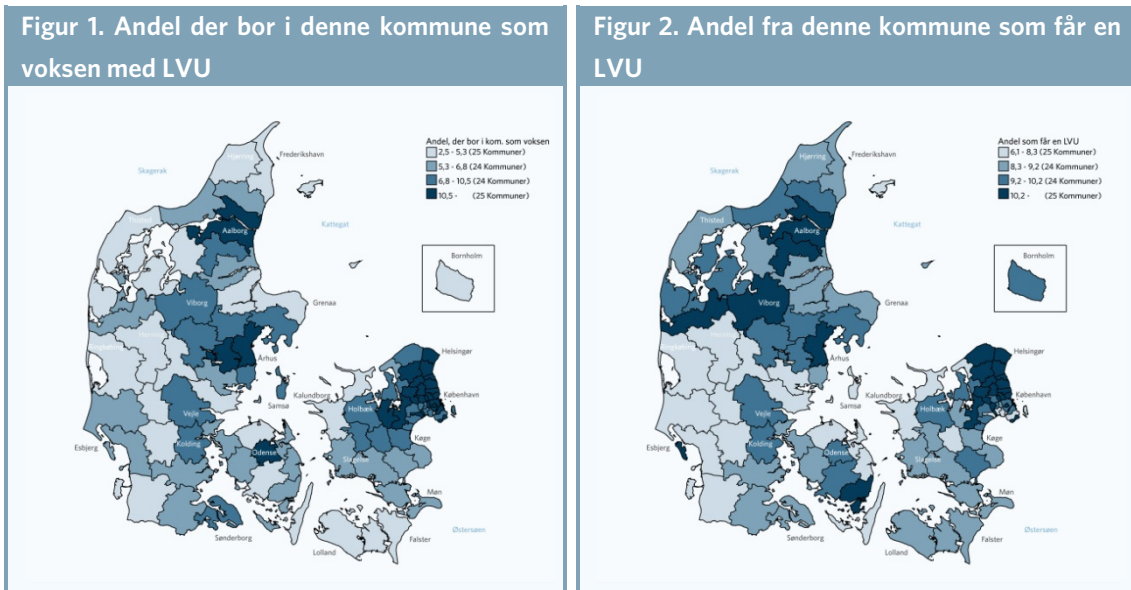
Generelt er der flere personer, som er opvokset i Nordsjælland, der får en LVU som voksen, set i forhold til personer, der er opvokset i udkantsdanmark. Denne tendens forstærkes yderligere af, at mange af de personer fra udkantsdanmark, som får en LVU, ikke bor i kommunen som voksne.

LVU'ere klumper sig sammen i de store byer

I figur 1 og 2 er ovenstående tendenser illustreret på to landkort. Figur 1 viser, hvor stor en andel af de 36-40-årige i de forskellige kommuner, som har en LVU. I denne figur er det tydeligt, at LVU'erne i høj grad er koncentreret omkring storbyerne København, Århus, Odense og Aalborg. Det hænger naturligt sammen med, at det er i disse byer, de store universiteter ligger. Det er dog værd at understrege, at bopælen og uddannelsesniveaue er målt i alderen 36-40 år, mens den typiske alder, man afslutter en LVU på ifølge Undervisningsministeriet, er 29,5 år. Bopælen er altså registreret 6-11 år efter den typiske alder ved fuldførelse af en LVU.

I figur 2 er bopælskommunen som 15-årig sammenholdt med, hvor stor en andel der får en LVU. Af figuren ses det klart, at LVU'erne ikke i samme grad er koncentreret, når man ser på fødselskommunen. Der er stadig en tendens til, at de store byer samt Nordsjælland producerer flest LVU'ere, men tenden-

sen er ikke ligeså klar som i figur 1. Der er altså en tydelig tendens til, at LVU'erne klumper sig sammen i de store byer og Nordsjælland, selvom de ikke nødvendigvis kommer fra disse områder.

Anm: Tabellen vedrører de 36-40-årige i 2007 sammenholdt med deres bopælskommune som 15-årig, jf. boks 1.
 Kilde: AE på baggrund af IDA.

De uddannede unge flytter fra udkantsdanmark

Ovenstående forskelle på andelen af LVU'ere, der bor i kommunen som voksen, og andelen af en årgang fra kommunen, som får en LVU som voksen, er nettoeffekten til- og fraflytningen af LVU'ere. I dette afsnit undersøges fraflytningen af LVU'ere nærmere.

Tallene viser, at blandt de personer opvokset på Langeland, og som får en lang videregående uddannelse, er det blot 4 pct., der bor på Langeland, når de er 36-40 år. Det er altså stort set samtlige af de unge fra Langeland, der får en videregående uddannelse, som flytter fra Langeland.

Et tilsvarende billede gør sig gældende, hvis man ser på Lolland. Blandt de personer bosat på Lolland som 15-årige der får en lang videregående uddannelse, er det under 7 pct., der bor på Lolland som 36-40-årig.

I de store byer i Danmark er billedet helt anderledes. Det er således næsten halvdelen af de unge fra København, som får en lang videregående uddannelse, som også bor i København som voksne. Tilsvarende er det næsten 40 pct. af de unge fra Århus, som får en lang videregående uddannelse, der også bor i Århus som voksne. I Aalborg er det knap hver tredje ung med en lang videregående uddannelse som bliver boende, og i Odense er det godt hver fjerde.

Også i en række større sjællandske kommuner som Roskilde, Gentofte, Helsingør, Køge og Rudersdal er der over 1/5 af de unge, der får en lang videregående uddannelse, som også bor i kommunen som voksen.

I tabel 3 er vist de 15 kommuner, hvor hhv. flest og færrest unge, der får en lang videregående uddannelse, bliver boende.

Tabel 3. Top 15 og bund 15 - LVU

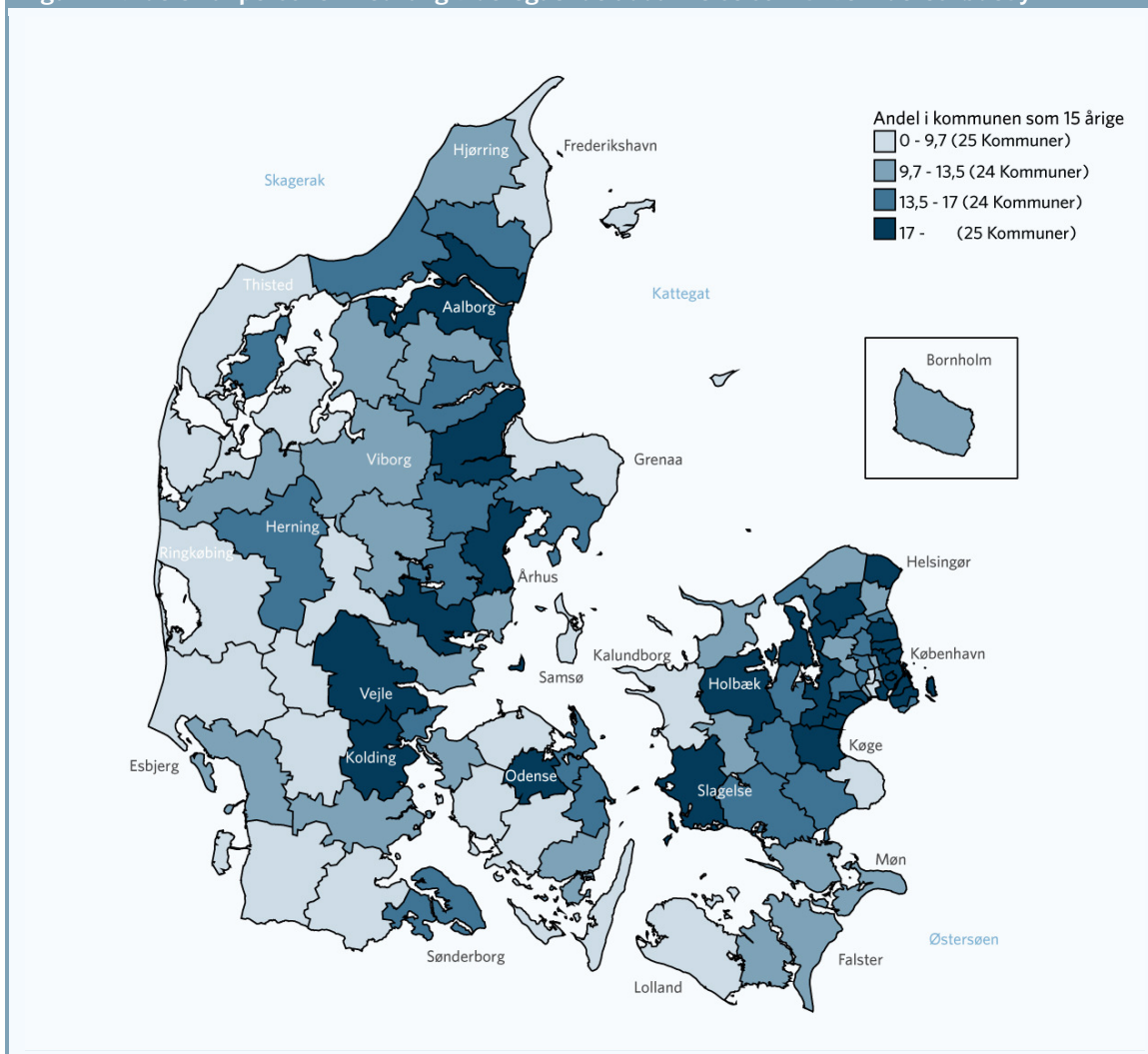
Top 15 kommuner	Andel	Bund 15 kommuner	Andel
København	48,6	Langeland	4,0
Århus	37,6	Billund	5,5
Aalborg	30,8	Vejen	5,5
Frederiksberg	28,9	Struer	6,0
Gentofte	26,9	Thisted	6,3
Roskilde	26,4	Faaborg-Midtfyn	6,9
Odense	26,2	Lolland	6,9
Helsingør	21,8	Lemvig	7,4
Køge	20,5	Skive	7,5
Rudersdal	20,3	Ringkøbing-Skjern	7,5
Kolding	20,1	Norddjurs	7,6
Ishøj	19,8	Tønder	7,7
Hillerød	19,0	Brøndby	7,7
Slagelse	18,9	Ikast-Brande	8,2
Frederikssund	18,6	Stevns	8,3

Anm: Tabellen viser, hvor mange af dem der er vokset op i kommunen, som får en lang videregående uddannelse og bor i kommunen som voksen. Se boks 1 for nærmere beskrivelse af metoden.
 Kilde: AE på baggrund af IDA.

Ovenstående tabel skal dog læses med det forbehold, at der alt andet lige vil være flere, der bliver boende, jo større kommunen er. Ikke desto mindre er tendensen tydelig: Meget få med en lang videregående uddannelse bliver boende i deres hjemegnskommune, hvis de kommer fra udkantsdanmark, mens væsentlig flere bliver boende, hvis de kommer fra en storby eller kommuner omkring København.

Figur 2 viser andelen af personer med videregående uddannelse, som bor i samme kommune i 2007, som de gjorde som 15-årige. Som det ses, er det i udkantsdanmark kun en meget lille del, der er blevet i kommunen, efter de har fået en uddannelse.

Figur 2. Andelen af personer med lang videregående uddannelse som bliver i deres fødeby.

Anm: Vedrører personer der er mellem 36 og 40 år i 2007. Andelen er udregnet som antal højtuddannede, der har samme bopælskommune i 2007, som de havde som 15-årige, divideret med antallet af 15-årige i kommunen, som får en videregående uddannelse.
Kilde: AE på baggrund af IDA.

Mange LVU'ere fra udkantsdanmark flytter til hovedstadsområdet

En meget stor andel af de personer, der får en LVU, og som ikke er bosat i hjemegnskommunen, flytter til København eller Nordsjælland som voksne.

I tabel 4 er flyttemønstret for dem, der fraflytter hjemegnskommunen og får en LVU, vist. Tabellen viser eksempelvis, at næsten 40 pct. af de unge fra Langeland, som får en LVU og ikke bor på Langeland, som voksne er flyttet til København eller omegn. Herudover er over 18 pct. flyttet til Nordsjælland. Samlet er det altså næsten 60 pct. af de unge, som er opvokset på Langeland og får en LVU, der er flyttet til københavnsområdet eller Nordsjælland som voksne. Omvendt er det blot 22 pct. af fraflytterne, som bor på Fyn eller i Sydjylland som voksne.

For Struer i Nord-Vestjylland er der lidt færre, der flyttet til hovedstadsområdet. Blandt dem, der er opvokset i Struer, og som ikke har fået en LVU og ikke bor i Struer som voksne, er 25,6 pct. flyttet til København og omegn, og yderligere 11,6 pct. er flyttet til Nordsjælland. Næsten 60 pct. er bosat i Jylland eller på Fyn.

I tabel 4 er de ti kommuner, hvor relativt flest med en LVU er flyttet fra kommunen, vist. Tabellen viser, hvilke landsdele LVU'erne er flyttet til. I tabellen er tallet for den landsdel, hvor kommunen ligger, markeret med **fed**.

Tabel 4. Hvor flytter dem med videregående uddannelse hen?						
Bund 10	København og omegn	Nordsjælland	Øvrig Sjælland og Bornholm	Fyn og Syddjylland	Østjylland	Vest- og Nordjylland
Langeland	38,9	18,1	6,9	22,2	4,2	5,6
Billund	27,5	6,5	6,5	23,2	27,5	8,7
Vejen	28,8	6,3	5,4	28,4	20,7	9,5
Struer	25,6	11,6	2,3	11,6	22,1	25,6
Thisted	30,5	5,7	3,4	11,4	26,5	19,8
Faaborg-Midtfyn	35,1	9,1	6,0	32,6	11,1	4,3
Lolland	42,6	18,2	18,9	11,5	5,7	3,0
Lemvig	22,8	4,9	5,6	13,6	23,5	28,4
Skive	28,0	8,1	4,7	9,6	26,7	22,4
Ringkøbing-Skjern	27,0	11,7	6,3	18,0	21,6	14,4

Anm: Tabellen vedrører de personer, som får en LVU og fraflytter hjemegnskommunen.
 Kilde: AE på baggrund af IDA.

I tabel 5 er flyttemønsteret for de ti kommuner, hvor færrest LVU'ere fraflytter hjemegnskommunen, vist. Tabellen viser, at blandt de personer, som er opvokset i København, får en LVU og ikke bor i København som voksne, er 53 pct. af disse kun flyttet til en omegnskommune til København. Derudover er 18 pct. flyttet til Nordsjælland, og 15 pct. er flyttet til det resterende Sjælland. Blot 11 pct. er flyttet til Fyn eller Jylland.

For personer, der er vokset op i Århus, er over 50 pct. af dem, der får en LVU og som flytter fra Århus, flyttet til hovedstadsområdet eller Nordsjælland. 18 pct. er flyttet til en anden kommune i Østjylland, og 20 pct. er flyttet til andre områder af Jylland eller Fyn.

Det er bemærkelsesværdigt i tabellen, at der er meget få af de personer med en LVU, som vokser op i københavnsområdet eller Nordsjælland og som er flyttet, der flytter væk fra Sjælland. Til gengæld er strømmen den anden vej væsentlig større, da både LVU'ere fra Århus, Aalborg og Odense i stor udstrækning flyttet til hovedstadsområdet eller Nordsjælland.

Tabel 5. Hvor flytter dem med videregående uddannelse hen?

Top 10	København og omegn	Nordsjælland	Øvrig Sjælland og Bornholm	Fyn og Sydjylland	Østjylland	Vest- og Nordjylland
København	53,3	18,3	15,0	5,3	3,8	2,2
Århus	42,5	11,5	5,4	10,4	18,4	10,5
Aalborg	32,1	12,9	6,9	8,7	25,4	13,0
Frederiksberg	68,4	15,2	9,0	1,5	0,6	2,5
Gentofte	67,9	19,3	5,6	2,2	2,7	1,4
Roskilde	57,5	15,5	15,8	5,0	3,3	2,2
Odense	43,9	10,5	6,5	20,8	12,1	5,0
Helsingør	63,3	21,5	7,5	2,8	1,7	2,8
Køge	49,0	13,1	25,2	4,8	3,8	3,4
Rudersdal	64,1	22,3	6,3	2,9	1,6	1,1

Anm: Tabellen vedrører de personer, som får en LVU og fraflytter hjemegnskommunen.
 Kilde: AE på baggrund af IDA.

Udkantsdanmark på vej mod uddannede parallelsamfund?

Som analysen illustrerer, fører flyttemønstret imellem land og by til, at udkantsdanmark i realiteten "eksporterer" højtuddannet arbejdskraft til vækst- og videnscentrene i og omkring hovedstaden. En udvikling der langsomt dræner udkantsdanmark for uddannet arbejdskraft.

Udkantsdanmark står dermed med et dobbeltproblem. Ikke nok med at alt for få unge får en uddannelse. Blandt de unge, der rent faktisk gennemfører en lang videregående uddannelse, er der næsten ingen, der bliver boende. Faren er, at udviklingen bider sig selv i halen, fordi der er en meget høj grad af social arv i uddannelse. Når der er få voksne i udkantsdanmark med en uddannelse, vil der være komme få børn, der senere får en uddannelse. Og denne negative sociale arv forstærkes af, at næsten ingen voksne i nærmiljøet kan bruges som "uddannelses-rollemodeller", da meget få har en uddannelse.

Skal udviklingen vendes, er det først og fremmest afgørende, at flere unge i det hele taget får en kompetencegivende uddannelse. Der vil altid være en del af de uddannede, der fraflytter hjemegnen, men nettoudvandringen af uddannet arbejdskraft fra udkantsdanmark bør kunne reduceres. For eksempel ved at de unges muligheder for at tage en ungdomsuddannelse i deres lokalområde forstærkes. Alternativet er, at udkantsdanmark ender som et uddannet parallelsamfund til de højtuddannede videns- og vækstcentre omkring hovedstaden.